

ELS FÒRUMS SOCIALS MUNDIALS: XARXA D'ESPERANÇA QUE S'EXPANDEIX PEL MÓN

CHICO WHITAKER

São Paulo, Brasil

Cada cop més gent és invitada a participar al Fòrum Social Mundial (FSM), nou front de lluita contra el neoliberalisme imperial. Les seves trobades han tingut una participació creixent: des de les 20.000 persones que van venir a Porto Alegre en el primer FSM el 2001, fins a les més de 100.000 dels dos últims, a Porto Alegre i a Mumbai, Índia. A més del seu desplegament en Fòrums regionals, nacionals i temàtics, hi ha una invitació perquè lluitem per la superació del neoliberalisme organitzant el màxim nombre possible de Fòrums Socials Locals, en totes les localitats en què vivim, en tots els racons del planeta. Per què la proposta del FSM atrau i mobilitza tanta gent a tot el món? Procurar entendre les raons d'aquest èxit ajuda a entendre millor el que és el Fòrum. I si l'entendem millor, podrem assegurar-ne la realització de totes potencialitats, en aquest immens esforç col·lectiu per un món més just i fratern.

Sens dubte, l'èxit del FSM rau, d'una banda, en l'oportunitat de la seva proposta, en el moment en què s'acumulaven frustracions i decepcions entre els compromesos en accions polítiques transformadores; i, de l'altra, en la crida que ens fa perquè experimentem una nova estratègia de transformació del món.

Fa bastant més d'un segle que es denuncia la lògica malsana del sistema capitalista, que sotmet totes les dimensions de la vida humana a l'economia, i que avui sembla haver aconseguit el seu clímax de dominació en la globalització neoliberal, dominada per l'imperialisme nord-americà, i en la brutalitat de la seva militarització. Des de molt abans ja era profetitzada tant la necessitat com la possibilitat de construir un sistema econòmic -i un món- en què tots els homes i dones que l'habiten poguessin alliberar-se de tota dominació i humanitzar-se plenament.

En la recerca de la superació del sistema capitalista, s'han experimentant diferents camins, i s'han proposat models nous de societat. Les formes d'actuar i d'organitzar-se políticament també han canviat. De vegades semblava que avançàvem, altres vegades sorgien dinàmiques perverses que ens portaven a un atzucac.

En efecte, les frustracions i decepcions van començar a acumular-se al final del segle passat. Amb la caiguda del mur de Berlín va semblar que s'allunyava el somni del socialisme. La lluita pel canvi a través de les armes - com a continuació de les guerres d'alliberament i de les revolucions que havien enderrocant règims colonials i governants opressors i corruptes- va mostrar els seus límits, alhora que van augmentar els beneficis dels fabricants i comerciants d'armes. La democràcia es va afirmar com el millor camí per a la recerca d'alternatives, però el seu model bàsic -la democràcia representativa- es va pervertir, també, perquè era una característica comuna de la major part dels representants triats actuar en profit propi. Es va veure igualment com d'il·lusòria n'era la substitució de líders sotmesos als interessos del capital per dirigents polítics compromesos amb les aspiracions dels explotats: els nous dirigents, triats democràticament, es deixaven enxampar gairebé sempre per l'administració de les crisis del sistema capitalista -si és que la corrupció no deteriorava els seus governs des de dins. Al seu torn, els partits, com a instruments únics d'acció política, es van tancar en dinàmiques competitives, entre ells i dins ells mateixos, fent que s'oblidessin dels seus objectius i s'allunyessin dels ciutadans, les aspiracions dels quals pretenien expressar.

El FSM va sorgir per tant quan més necessari es feia la recuperació de la utopia i l'entusiasme per actuar políticament. Davant de l'esgotament de les formes tradicionals d'acció política i fins i tot de les manifestacions de pura resistència que començaven a multiplicar-se pel món, el FSM va ser original, palesant la necessitat que es busquessin sortides i fent possible la construcció d'una nova cultura política. el fet d'optar per les estructures horitzontals no directives de les xarxes, experimentades en propostes d'organització política que la humanitat ja coneixia, va obrir nous camins per superar els bloquejos i desviacions que feia ineficaç la lluita contra el sistema dominant.

La seva proposta va ser oportuna també pel fet que aquesta experimentació de la humanitat havia madurat només en aquest inici del nou segle. Les xarxes, com a

estructuració organitzativa alternativa a les tradicionals piràmides de poder, havien aparegut en els anys 70, immediatament després de les grans manifestacions de 1968 a tot el món contra els diferents tipus d'autoritarisme. Però en aquesta època, encara es creia molt en l'eficàcia dels instruments d'acció política utilitzats fins llavors.

La «nova forma de fer política» que el FSM proposa resulta de l'observança de la seva Carta de Principis, redactada a partir de l'èxit de la seva primera edició, consolidant les opcions preses en organitzar-lo (www.forumsocialmundial.org.br).

La Carta diu, per exemple, que el FSM no és sinó un espai, una gran plaça oberta a tots els que estan bolcats a la superació del capitalisme, perquè en activitats de diferents tipus, organitzades per ells mateixos, intercanviïn experiències, es reconeixin i s'ajudin mútuament, aprenguin els uns dels altres, s'articulin, trenquin barreres que han anat separant els diferents tipus, opcions i objectius de lluita, llancin noves iniciatives d'acció.. Estableix que en aquesta trobada marcadament horitzontal no hi ha jerarquies d'importància entre el que s'hi presenta i discuteix, ni s'hi redacten «documents finals» que pretenguin orientar els participants cap a determinats tipus de lluita, empobrint la infinitat de propostes que sorgeixen en el FSM. Per això mateix, ningú està autoritzat a parlar en nom del FSM, així com el Fòrum no té dirigents, com seria necessari que els tingués si fos un moviment. En la seva organització i funcionament, la regla d'or és el respecte a la diversitat -que assegurarà la pluralitat cultural, política i de ritmes que la humanitat va exigint com a característica bàsica del món que tots somiem.

La simple participació en aquest tipus de trobada ja és una pràctica política que ens reeduca, ajudant-nos a desaprendre el que se'ns va ensenyar durant un segle -o molt més d'un segle... Quan d'aquí deriven accions en xarxa, sense enfrontaments competitius -com les grans manifestacions per la pau que el món va conèixer al febrer de 2003-, els que hi participen ja no necessiten esperar consignes de les avantguardes il·luminades o de líders carismàtics.

Ara bé, és aquesta pràctica nova de ciutadans i ciutadanes coresponsables, subjectes protagonistes dels seus propis destins, la que la Carta de Principis del FSM proposa que sigui viscuda també als Fòrums Socials Locals, per mitjà dels quals ella pot ara arrelar-se en la base de la societat. La qual cosa, a més a més d'altres efectes, podrà fins i tot augmentar el nombre dels que es neguen a fer el soldat...

Però la proposta del FSM no es limita a la manera de fer política. En tota la proposta concretada en la Carta de Principis s'inclou també una nova visió de la pròpia manera per la qual avui es creu, cada cop més, que el món podrà canviar efectivament i el capitalisme podrà ser superat. O sigui, el Fòrum proposa una estratègia diferent -el que correspon a una de les raons que expliquen el seu èxit, com s'ha dit a l'inici d'aquest text.

En la proposta horitzontalitzant del FSM hi subjeu que el canvi no vindrà automàticament amb la conquesta del poder, i molt menys només amb la conquesta del poder polític -com si aquest canvi fos una conseqüència natural d'apoderar-se de «Palau d'hivern». Aquest assalt pot arribar a ser necessari. Però el canvi efectiu i durador depèn, de fet -més enllà també de les necessàries accions de resistència i de creació de nous mecanismes de control i contrapoder social- d'una acció transformadora que vagi de baix a dalt i de dins cap a fora, amb noves pràctiques solidàries més respectuoses amb la natura i amb propi ésser humà, en tots els nivells i tipus d'acció, que facin sorgir, en el teixit mateix del món actual, més i més elements del món nou somiat.

I serà l'acumulació d'aquests espais i victòries -des de la petita experiència d'economia solidària fins a la reforma dels organismes internacionals- la que provocarà les ruptures necessàries per a la superació de la lògica del benefici econòmic i de la dominació dels diners sobre la humanitat. Serà d'aquesta forma com podrem construir una nova cultura de ciutadania, cultura que la lògica capitalista destrueix per la transformació dels ciutadans en consumidors i mitjançant la substitució de la cooperació per la competitivitat. Encara més: serà participant en aquesta lluita com aconseguirem canviar-nos nosaltres mateixos, interiorment, rumb a una consciència de fraternitat cada cop més plena, condició imprescindible perquè es construeixi efectivament l'altre món possible.

Estem tots invitats a escampar pel món aquesta xarxa d'esperança, organitzant urgentment a tot arreu Fòrums Socials Locals, amb la Carta de Principis del FSM a la mà. És necessari interrompre la monstruosa carrera a l'absurd -al propi suïcidi de la humanitat- que el capitalisme imperial actual vol imposar-nos.